

Kunst als oorveeg

door DIRK MARTENS

Zijn stille mensengroepjes leerden we vorig jaar kennen in het Museum Constant Permeke in Jabbeke. Nu zijn ook de schilderijen van Herman Van Nazareth te bewonderen. In het raam van Beaufort 2006 is werk van deze aparte Zuid-Afrikaanse Vlaming te zien in de abdijhoeve Ten Bogaerde in Koksijde en bij de Stichting George Grard in Gyverinkhove.

„Van Nazareth” (naar het Oost-Vlaamse dorp) is de kunstenaarsnaam van Herman Van Aerden (°1936, Evergem), die in 1965 naar Zuid-Afrika emigreerde na een gelukkig toeval (een studiebeurs) en zich vestigde in Kaapstad. „Van Aerde” had beter geklonken als kunstenaarsnaam, zeker voor iemand met een oeuvre als het zijne, maar er liep destijds nog een Herman Van Aerde rond in de streek rond Evergem. Vandaar.

In het begin van de jaren zestig had Herman Van Nazareth lessen schilderen en grafische kunsten gevolgd aan de academies van Gent en Antwerpen. In Gent leerde hij naar eigen zeggen niks, al kreeg hij er een prijs voor het stilleven. Aan de Koninklijke Academie voor Schone Kunsten van Antwerpen werd hij goed opgevangen door Carlo De Roover, en was hij in 1964 assistent van de expressionistische meester Floris Jaspers. Die zei hem: „Ik ga u niks leren, maar ge moet leren zien. Ge moet stelen met uw ogen.” Wat volstaat als programma voor een heel kunstenaarsleven.

Verbazen deed Herman Van Nazareth voor het eerst met zijn aangrijpende primitieve koppen, geschilderd in enamel op hardboard. Het zijn expressionistische „por-

tretten” van mensen wier gezicht weggemoffeld is door wat lijkt op een verband, een bivakmuts, een masker of gewoon absurde leegte.

Al kort na zijn aankomst in het land van de Apartheid groeide er een reeks portretten vol woede, verontwaardiging en aanklacht, wat van hem „de eerste protest-kunstenaar in Zuid-Afrika” maakte. „Een oorveeg”, noemt Herman Van Nazareth het zelf. Zijn bittere schilderijen waren zijn manier van protesteren tegen machtsmisbruik, corruptie, wellust, wreedheid en onverdraagzaamheid, de componenten van een gekwelde maatschappij die zo manifest leefden in Zuid-Afrika.

In zijn figuratie daarvan ging Herman Van Nazareth in die jaren zestig de schildersvisie van figuren zoals de wereldberoemde Marlène Dumas vooraf. Herman Van Nazareth noemt haar trouwens „Marleen” Dumas. Hij vertelt dat ze hem ooit zei, dat ze in haar jeugd een grote bewondering voor zijn werk had opgevat.

Gevallen

Aan de Michaelis School of Fine Arts in Kaapstad begon Herman Van Nazareth bij Lippe Lipschitz ook te beeldhouwen, met eenzelfde the-

matiek en een doorgedreven soberheid in de vormen.

Zijn beelden zijn uitgegroeid tot gedaanten, van mensen zonder identiteit, blinde slachtoffers van een blind systeem. Gezichten hebben ze niet. Het aangrijpendste voorbeeld van zijn beeldhouwkunst is het werk „De Val” (uit 1992, met hoofdletter), een bijna levensgrote bronzen gedaante die voorover gevallen zich nog met één arm tracht recht te houden in een hope-loze poging zijn waardigheid te behouden. Van het beeld straalt een immense dramatiek uit, vooral wanneer het in water wordt gelegd, bij voorbeeld aan de rand van een vijver, en gecombineerd wordt met een groep soortgelijke, identieke gedaanten die zwijgend en emotieloos staan „toe te kijken”.

Werken van Herman Van Nazareth zijn aangekocht door de Belgische Staat en de Vlaamse Gemeenschap, tal van Zuid-Afrikaanse openbare en particuliere collecties, maar ook in het Museum van Deinze en de Leiestreek en het Provinciaal Museum voor Moderne Kunst in Oostende.

Aangekocht? Het liefst van al zou Herman Van Nazareth zijn werken weggeven, omdat hij van oordeel is dat kunst niet verkocht zou mogen worden.

„De Val” (1992): aangrijpend brons.

„Roosman” (1968), enamel op bord.

Blind, zonder identiteit. Slachtoffers, of daders?

Herman Van Nazareth in de Abdijhoeve Ten Bogaerde, Ten Bogaerdelaan 12 in Koksijde, tot 27 augustus, dagelijks van 10 tot 12 en van 14 tot 18 u., toegang gratis; Museum George Grard, Ekestraat 1 in Gyverinkhove, tot 15 september, dagelijks van 11 tot 19 u., toegang 2,50 euro. Info: www.tenduinen.be, www.george-grard.com.